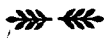

Serkenj fel, kegyes nép – népdal (közös ének – kettes párokban helycserét végeznek a fiúk a lányokkal, nagy kört alkotva is magasban összefogják a virágokat, mintegy csokrot alkotva).

A szereplők mozgatása a virágzó ágakkal tetszés szerint történik.

A külföldi dalok az Európai gyermekdalok I-II. kötetében, a magyar énekek az Ünnepsoroló, az Ének-zene az óvodában című könyvekben, ill. énekeskönyvekben található.

BOROSNÉ KÉZY ZSUZSANNA
Budapest

Egy komplex szakkör munkájáról

Amikor az ember arról vall, mit szeret legjobban a tanári munkában, hosszasan vajúdik, melyiket válassza. Ismét döntenie kell, vegyen-e tollat a kezébe, vagy inkább csak dolgozzék, ha olyan ügyről van szó, melyet évek óta dédelgetett, s végül kísérletnek szánta beindítását. Az írás kényszerét aztán az ébreszti fel, hogy ábrándjait lassan megvalósulni látja a valóságban. Ez az ábránd egy komplex művészetbarát szakkör létrehozása, tematikájának kidolgozása, kipróbálása.

1. Elvi alapállás

A tanári munka (általános és középiskolában egyaránt) lényege: egész általános és szakmai műveltségünkkel hatni a gyerek személyiségének és világgépének kialakulására, fejlődésére. Ez is, mint minden tétel, kevés ahhoz, hogy kifejezze a szándékot. De elég ahhoz, hogy meghatározza egy „Művészetbarát” komplex szakkör elvi pedagógiai, közművelődési attitűdjét, túlmutasson a szakmai korlátokon, és az általános összefüggéseinek megértéséhez közelebb vigyen.

Főiskolás korom óta érzem, tudom, hogy valami baj van az általános műveltséggel. Nem sikerül az alapozó iskolában elérni ezt az igen fontos nevelési-oktatási célt. A művelődési hiánynak évek óta már rengeteg okát feltárták, rámutattak arra, hogy probléma van a műveltség anyagának, mennyiségének meghatározásával is. De a hibák oka főként a szemléletben keresendő: amíg a művelődési anyagot (tekintünk el most a mennyiségtől) *oktatási* és nem szemléletformáló, személyiségalkító, világgépet létrehozó, egész „én”t meghatározó, alapozó és az összefüggésekre is rámutató rendszernek tekintik, addig ez pedagógusnak és gyereknek egyaránt olyan tananyag lesz, amit „meg kell tanulni”. De ha az általános zenei, irodalmi, képzőművészeti stb. műveltséget létezésünk és tudatunk fontos, egymást kiegészítő részeként fogjuk fel, akkor világos, hogy a „csak” szakmailag művelt ember féllábon biceg, legfeljebb botorkál a „Művészetek Kertje” körül.

Nem a gyerekekben, a felnőttekben kell a hibák forrását keresnünk. A gyerek – néhány ritka esettől eltekintve – nem tehet arról, hogy hiányos műveltséggel, (sőt félalfabétaként) éri meg a felnőtt kort.

De hiába az alapozás? Nem „fog” a gyereken az iskola? Vagy nincs meg az a képessége a gyerekeknek, amire építhetünk? Esetleg a művelődési alap lerakásával van a baj?

Felfoghatjuk így is, úgy is. Kinek melyik oldal tetszik jobban. A tények viszont kegyetlenek, és azt igazolják, hogy egyre szaporodnak a műveletlen vagy fél-

művelt emberek. Pedig ezt nem lenne szabad engednünk, mert 1–2 százalék országosan már tömeget jelent, és nem ennyiről van szó!

A gyerek csodálatos dolgokra képes, ha hagyjuk őt teremteni, sőt kedvének megfelelően ösztönözzük, vele együtt alkotunk. Használjuk fel ehhez a zenét, a verset, az alkalmas prózát, a képet, és teremtsünk ezzel éltető hangulatot, lelkesítő élményt, lehetőséget a gyermek önmegvalósításához, önmagunk újateremtéséhez! Hiszen magunk is újraszülethetünk egy közös beszélgetésben! Elfelejtethetjük a mindennapok gyötrő egyhangúságát. A gyerekek és nekünk pedagógusoknak is kell a hétköznapi monotóniájából való kikökkentés, s egy-egy beszélgetésben is nevelhetünk, újabb ismereteket nyújthatunk, közelebb kerülhetünk a gyerekekhez, gondolatvilágukhoz, érdeklődésükhöz. A mi tudásunk az ő tudásuk. Nem zárhatjuk le a csejteléssel a gondolatcserét, mint egy tanítási anyag befejezésekor.

A tanár sokoldalú műveltségétől a gyerek gazdagodik. Hadd vigyék! Fedeztesünk fel vele újabb hangulatokat, élményeket! Engedni kell a gyereket, hogy feltárja gondolatvilágát, szívét. Akkor jó, ha ő is „úgy” gondolja, együtt érez a pedagógussal, közreműködik, segít, és végül már tudja mindazt, amit a tanár tud, lát, tapasztal. Mindezt a tanórán kívül is. Mert ez nincs leírva sehol, s ehhez kell a mi hitünk s az ő bizalmuk.

Nekem ez jelenti az igazi pedagógiai munkát. Ezért szerveztem a „Művészetbarát szakkört” is, hogy a dolgok összefüggését érzékeltessem a gyerekekkel.

A szakkör tematikája fontos, de a lényege valójában abból áll, hogy olyan gyerekeket neveljek, akik mindig nyitottak, befogadásra készek; kitárják szívüket, szemüket a világra és a művészetekre, „látva” látnak.

Nagyon fontos ez a cél éppen ebben az anyalföldi környezetben, lassan betelepülő új lakónegyedben, mert hiszen igen vegyes, sokszor bizony rendkívül alacsony szintű és művelődési igényű családokban élnek a gyerekek. S ezek a családok nem biztosítanak – eltérő szellemi, kulturális adottságaik miatt – otthoni „utántöltést”.

2. A tematika éves terve

A Művészetbarát szakkör munkaterve

Nevelési célkitűzés

A Művészetbarát szakkör komplex módon igyekszik megközelíteni a megadott témákat. Célja elsősorban az alpműveltség művészeti kiegészítése, a gyerekek *szemléletmódjának formálása, megváltoztatása*, a jelenség mögötti *lényegi összefüggések feltárása*, hogy a felszínes észleléstől fokozatosan jussanak el az *élményszerű átélésig*.

Alkossanak véleményt a látott, hallott jelenségekről, tudjanak *érvelni, indokolni* önállóan esztétikai alapon, fejlődjön ízlésük, legyenek képesek az ítélethozatalra és az önvizsgálatra egy-egy mű kapcsán.

Tanulják meg az anyaggyűjtés és elrendezés módját, legyenek képesek tudatos műsorszerkesztésre adandó alkalommal, valamint tehetségükhöz mérten szerepeljenek is közös műsorokban.

A foglalkozások anyaga:

1. Alakuló ülés. Terveink.
2. A szakkör munkaterve.
3. A szakköri funkcionáriusok.
4. Műsor a Fegyveres Erők Napja tiszteletére.
5. Mozilátogatás.
6. Forradalom a zenében, képzőművészetben, irodalomban.
7. Rendezzünk kiállítást! Lányok: őszi divat. Fiúk: könyvkiállítás a sportról.
8. A karikatúra kifejező eszközei.
9. A humor forrásai, fajtái.
10. Színházlátogatás, vagy hogyan kell télapó-műsort szerkeszteni?
11. Szereltem a zenében, képzőművészetben, irodalomban.
12. A nő ábrázolása.
13. Egy kiállítás közös megtekintése (képzőművészeti).
14. Négy évszak: a tél, a nyár.
15. Négy évszak: az ős, a tavasz.

16. Műsorkészítés gyermeknapra.
17. Felkészítés a TTUSZ-ra.
18. Ki-mit-tud? – a művészetbarátoknál.
19. Jazz és a beat. – A Hair című film.
20. A háború és a béke.
21. Készítsünk közösen dekorációt a 3 tavasz ünnepére!
22. „Csak tiszta forrásból” – Bartók: Cantata profana.
23. Bartók az irodalomban.
24. Kirándulás irodalmi emlékhelyekre.
25. Modern képzőművészet, zene, irodalom.
26. Gyermeknap műsor próbái.
27. Gyermeknap műsor próbái.
28. Mozi vagy próbázás. Mestermunkák bemutatása.
29. Próbázás. Mestermunkák bemutatása.
30. Miért szeretek olvasni?
31. Látogatás az Országos Széchényi Könyvtárban.

3. Néhány gondolat a témák kiválasztásához

Elvi jellegű bevezetőmben már utaltam arra, hogy műveltség- és ízlésbeli hátrányokat, a művészetek egymáshoz, a valósághoz, valamint hozzájuk való viszonyát állt szándékomban megbeszélni elsősorban.

A témák megválasztásánál – véleményem szerint – nem szabad azonnal leragadni az „életkorra jellemző sajátosságok és követelmények” törvényénél. Ez megbénít minden alkotó, kezdeményező pedagógiai szándékot. A 13–14 éves gyerekekkel már *szinte mindent* meg lehet beszélni. A *hogyan?* – kérdése már módszer, pedagógiai tapasztalat, ügyes döntés dolga.

A témához választott irodalmi, zenei, képzőművészeti anyag is tetszőleges, tükrözi a tanár műveltségét, ízlését, bátorságát. Legfeljebb az adott korszakhoz kell kötődni összefüggéseiben. És természetesen nem lehet figyelmen kívül hagyni a gyerekek szellemi képességeit sem.

Például: Modern művészet, zene, irodalom témában felhasznált segédanyag:

Irodalom:

- Nagy Gáspár: Kút, Látóhatár, 1980. IX.
 Ladányi Mihály: Amíg a vonat messze tapossa a ködöt a sötétől mocskos fák között, Látóhatár, 1980. IX.
 Béky-Halasi Iván: Mutatvány, Látóhatár, 1980. VIII.
 Király László: A sereg, Látóhatár, 1980. VII.
 Ladányi Mihály: Mint fáradt nehéz kő a parton, ÉS, 1980. VIII.

Zene:

- Schönberg: Aki túlélte Varsót (részlet);
 Kárpáti János: Muzsikáló zenetörténet, Gondolat, 1973.;
 Carl Orff: Carmina Burana (részlet);
 Penderecki: Kozmogónia (részlet).

Képzőművészet:

- Van Gogh: Őnarckép, 1888. Művészetek Kiskönyvtára.
 Chagalle: A kék bárka, 1951.
 A folyam, amelynek nincs partja, 1930-33.
 Az állatkereskedő, 1912.
 Picasso: Az öreg gitáros, 1903.
 Toilette, 1906.
 Guernica, 1937.
 Béke, 1952.
 Las Meninas, 1957.
 Renoir: Vidéki tánc, 1883.
 Olvasó kislányok, 1885.
 Csevegés, 1895.
 Képzőművészeti Alap Kiadó Vállalat, Bp., 1960.

Minden tematikát és témát lehet bírálni és bíráltatni. Ez is a cél: a gondolatcsere.

4. A gyakorlat

7–8. osztályosok járnak a szakkörbe. A vázolt tartalom mellett az úttörőformaságokat, úttörőkeretet betartjuk, de nem mereven. A közösen megbeszélt szempontok alapján az év végén próbázni fognak. Mestermunka lehet egy-egy kiselőadás, referátum, verselemzés, albumkészítés, tematikai anyag összeállítása stb. A művészetbarát szakpróba elvégzéséért arany, ezüst és bronz fokozatú jelvényeket kapnak.

Összegzés:

A Művészetbarát szakkört kísérleti jelleggel szerveztem. Ez a törekvésem egybeesik az úttörőmozgalmon belül a szakköri munka azon célkitűzésével, hogy a tantárgyakat egymáshoz való kapcsolódásukba tanítsuk. A „tárgykombinát” (Németh László gondolata) ismét szükségletté vált: a világ jelenségei s a róluk szóló magyarázatok csak egymáshoz viszonyítva adhatják meg a való világ igazi képét. Számos publikációt olvashattunk erre vonatkozóan a szakfolyóiratokban az utóbbi időben. S ha ehhez hozzátesszük Németh László csaknem 40 éve írt szavait: „... társadalmunkban mindinkább csak egyféle igazi tekintély van: az alkotó, a szellemi...”, akkor kezd kirajzolódni az új nevelési-oktatási terv műveltségismérvénye. Lehet, hogy nem is olyan új eszmény ez? A megkezdett vallomás ma is új gondolatokat tár fel: „A lélekben van valami vele született heliotropizmus – a sugarak felé hajol, a fény felé veti leveleit. Nagyobb dolgokban részesedni, gazdagnak lenni, termékenységünk díszében állni: ez a lélek ösztöne... Az iskola állandó vidám küzdelem a magasságokért; olvasmány, zene, színdarab: egyszeri heves ölelkezés vele”.

Ezt az örömet sikerült éreznünk néhányszor az év folyamán. Tapasztalataim még hiányosak. Szívesen vennék bíráló vagy bátorító segítséget, hiszen mindezzel csak gazdagodhatom, gazdagodhatunk.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Az általános iskolai nevelés és oktatás terve.

Németh László: Pedagógiai írások, Bp., 1980. Téka.

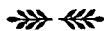
Magyartanítás, 1980/81. évfolyam.

Köznevelés, 1980/81. évfolyam.

Útmutató a szakköri tevékenységhez, 1976. Magyar Úttörők Szövetsége.

Oktatáspolitikai határozat, MSZMP.

Törvény a közművelődésről, 1978.

PAPPNÉ BETLEHEM MÁRIA

Pécs

A csoportmunka lehetőségei az ének-zene órán

Az oktatómunka megszervezésekor az oktatási folyamatot a személyiségfejlesztés komplex egészének kell tekintenünk, nem történhet csak a teljesítményképes tudás érdekében. Az oktatás szervezeti formáit ezért úgy kell bekapcsolni a tanításba, hogy azok lényegében meghatározzák az oktatási folyamat többi tényezőit, így a nevelés lehetőségeit is. Ehhez biztosít új formákat az ének-zene órákon a csoportmunka alkalmazása.